

Tervezte Braun Miklós.

KÜLFÖLD.

A külföld művészeti folyóiratai, a melyekből e rovatunk anyagának a nagy részét merítjük, legutóbbi számaikban folytatólagosan s az iparművészet egyes ágairól összefoglalóan megemlékezve, ismertetik az imént lezajlott vagy a kapuzárás küszöbén álló jelentősebb műkiállításokat. A párisi Salon diszítő művészetének szenteli utolsó négy füzetét a *Revue des Arts Décoratifs*, erről szól az *Art et Décoration*, különkülön cikkben számolva be az iparművészet egyes ágainak a szerepléséről. Ez az utóbbi folyóirat, augusztusi számában, a diszítő szobrászat ismertetése kapcsán, a francia művészek kifogyhatatlan leleményességéről s páratlan jó ízléséről tanuskodó dekoratív szobrok egész sorozatát mutatja be illusztrációkban: *Barrias* színes márványból faragott szobrát, a mely a bájait föltáró természetet ábrázolja, testét leleplező fiatal lány képében, *Larche* a vihart, *Octobre* a lelkiismeretfurdalását ábrázoló, festői koncepcióju, hatásos művét, *Derré* oszlopfejezetét. Ez utóbbi a historizáló oszlopfejek szellemében sok eredetiséggel és bravurral van megmintázva s a négyoldalú oszlopfő négy sarkán lombok fonadékából mellig előtűnő két-két csókolózó alakot ábrázol, a mely a csók négy nemét: az anyai, a szerelmi, a béke- és a búcsúcsókot szimbolizálja. „Maison du peuple“ név alatt a franciák új intézményt terveznek, nagy központi épü-

letet, a hol a nép találkozhatnék s üres óráit eltölthetné; a terv még nem lépett a megvalósulás stádiumába s máris élénken foglalkoztatja a francia művészek fantáziáját. Érdeklődésüknek ad kifejezést *Derré* a „Maison du peuple“-be szánt oszlopfejezetével, a mely ha kissé merész is, bravuros kivitelén kívül főleg azért keltett általános elismerést, mivel szívhez szóló koncepciójával hallgatag programot nyújt, a mely szerint a népnek szánt épület a szívét nemesítő s lelket fölemelő művészet összes ágainak a művelői közreműködésével emelendő. Külön cikkben ismerteti az *Art et Décoration* augusztusi száma a párisi Salon bútorait, a melyek javáról mult számunkban már szólottunk; továbbá a medaillonművességnek e kiállításon való szereplését, a melynek terén Franciaország legjelesebb szobrászai most is versenyre keltek egymással. *Charpentier*, *Cazin*, *Dupré* medaillonjai voltak a legtökéletesebbek ezúttal. Az első e nembeli működését nálunk is jól ismerik, *Cazin* pompásan jellemzett finom arcképekkel szerepelt, *Dupré* egy „Üdvözlés“ című, bensőséggel teljes plakettel, a mely mezőn imádkozó öreg embert ábrázol, oldalán szintén térdeplő s áhítatba merült ökölnyi gyermekekkel.

Szeptemberi számában az *Art et Décoration* még egyszer visszatér a Salonra s *Théodore Rivière*, arany, elefántcsont, bronz,

márvány s ezek egymással kevert tehnikáival készült remek szobrocskáinak a bemutatása után, különböző, mintaszerű iparművészeti alkotásokat ismertető írásban és képben, a melyek között *Feuillatre* zománczott arany- és ezüst-edényei, *Morisset* tapétái, *Robert* kovácsolt vas lift-ajtaja, *Le-fèvre* majolika frize válik ki művészi tökéletességével s a benne visszatükröződő modern szellemmel.

*

The Art of 1899. Ily cím alatt számol be az ezidén rendezett nemzetközi műtárlatok nevezetesebb jelenségeiről a Studio, az angolok s mondhatjuk egész Európa legjelesebb művészeti folyóirata, a mely a magyar művészet fejlődését is sok rokonszenvvel kíséri, csaknem minden számában megemlékezően egy-egy mozzanatról, miként az augusztusban is *Zala* György ezredévi emlékéiről, a melynek Gábor arkangyal szobrát képben is bemutatja. A londoni nemzetközi kiállításban, mint a minő most az Alexandra Palaceban rendezett s október végéig nyitva levő műtárlat, az iparművészet nem szerepel annyira domináló módon, mint a párisi Salonban; annál gyakoribbak a különböző egyesületek által rendezett exhibitionok, a melyek a művészi szellemnek az iparban való terjesztésén fáradszók vagyis az iparművészeti kiállítások. A *The Home Arts and Industries Association* évenként rendezett műtárlatát ismerteti a Studio júliusi füzetében, a melyet különösen azok figyelmébe ajánlunk, a kik az angol stílust túlnyomórészen csak német közvetítés útján ismerik s így többé-kevésbé ellenségei. Az angolokat követő mesterek közül ugyanis a németek sorában vannak a legtöbben, a kik a szerkezeti principiumok minél alaposabb hangsúlyozása kedvéért a művészi díszítést egészen elzárkóznak s puritanizmusukat a szárazságig viszik. A linearisták ezek, a kiket a Dekorative Kunst épp augusztusi számában állít szembe a floralistákkal, egész sorozat modern műtárgyat bírálván meg a szerint, amint ékítményes formái pusztán a szerkezetnek megfelelően, szinte absztrakt

módon vannak alakítva avagy a természetet is utánozzák. E fejtegetések, a melyek célja a két tábor között való kompromisszum, ismét programot szabnak a mesterek elé, amely az egyéni ízlés szabad érvényesülését korlátozván, nem sokat ér, mivel e nélkül a modern stílus csakhamar elcsépelletté válnék. Az angol mesterek kivétel nélkül a modern stílus szellemében dolgoznak, a praktikus céloknak megfelelő szerkezet ékítő motívumait az anyag természetének megfelelően alkalmazzák, a motívumok kiválasztásában és stilizálásuk mértékét illetőleg egyéniségük korlátlanul érvényesül s a nélkül, hogy a floralizmus vagy linearizmus zászlaját lobogtatnák, vagy az ornamentika terén mindenáron újat teremteni igyekeznének, mégis minduntalan új és új dologgal lepik meg a világot.

A feljebb említett londoni társulat által rendezett műtárlaton, az iparművészet ugyanegy ágának az alkotásai között is, bámulatraméltó a változatosság. Így a *Waterhouse Williams* és *Stabler* rajzai után készült vert ércmintákon, a melyek mind modern stílusban készültek s a melyek mindegyikének fölötté sajátos bájt kölcsönöz tervezőjének az egyénisége. Hogy a modern stílus az egyéni ízlés érvényesülésének mily korlátlan szabadságot nyújt, annak szerfölött érdekes példája *Mackmurdo* angol építésznek a kísérlete, aki egy modern stíli londoni ház interieurjeit mind japán ékítményekkel díszítette. A Studio augusztusi számában mutatja be ez épületet, egész sorozat illusztrációban. Japán motívumokkal találkozunk a *Mortimer Menpes* részére s nyilván ízlése szerint is épített házban az ajtókon, a falak díszítésében, a modern koncepciójú bútorokon s e sok ízléssel kiválógatott, pompás változatossággal alkalmazott ékítmények fölötté derűs hatást kölcsönöznek a ház összes belsőségének, a nélkül, hogy megfosztanák modern karakterétől, a melyet az épület külsején is visszatükrözöttet.

*

A modern hollandiai iparművészetről közöl alapos tanulmányt a Deutsche Kunst

und Dekoration szeptemberi számában. A forrongás a művészetben az utóbbi években talán sehol sem volt oly heves, mint a fényes művészeti multtal dicsekedő s a művészet terén ma vezérszerepet játszó nagy nemzetek közé ékelt Belgiumban és Németalföldön. Hollandiában, 1880-ig a festészet terén a romantikusok uralkodtak s a képzőművészet egyéb ágaiban is a mult hagyományait követték a mesterek. Az Art nouveau felé való közeledést itt az egyebütt legkonzervatívabb építészek kezdték meg, *Cuypers* építészszel az élükön, a ki egészen sajátos szerepet töltött be a modern művészet mozgalmában. Mint *Viollet-le-Duc* a híres párisi építész barátja és munkatársa a csúcsíves stílus szellemében dolgozott s Hollandiába visszatérve, ebből kiindulva üzent harcot a renaissance tradícióinak, a melyek ott kizárólag uralkodtak. A modern technikai vívmányoknak megfelelően igyekezett fejleszteni a középkornak ezt a stílusát s az angolok példájára, szigorúan a praktikus követelményeknek megfelelően és az épület szerkezetét visszatükröztető külső kiképzéssel tervezte alkotásait. Új irányú működésének kezdetben alig akadt híve, annál több ellenzője; mind nagyobb számban létesült épületei hatása alatt azonban a fiatalabb építészek közül egyre többen csatlakoztak hozzá. *Cuypers* már maga is keresett érintkezési pontokat az építészet és a képzőművészet egyéb ágai között, ilyeneket azonban csak tanítványainak sikerült találniok, *Dysselhoff* volt az első, a ki bútortervezett s példáját számos más építész követte. Működésükben a mindinkább tértfoglaló angol stílus hatása alól nem zárkózhattak el, erőteljes művészi egyéniségük azonban, mint minő *Cacheté Lauweritese*, megóvta őket attól, hogy pusztá másolók legyenek. Az első tekintetre a hollandi bútortervezők nem igen különböznek angol mintaképeiktől; behatóbb vizsgálatnál azonban csakhamar szembe-tűnnek koncepcióiknak a hollandi viszonyoknak megfelelő mivolta; ékítményeiknek a hazai milieuból merített motívumai, a melyek ha eddig még nem is erőteljes, de elvitázhatatlan nemzeti karaktert kölcsönöz-

nek a hollandiai iparművészetnek. Ez utóbbi jellemvonásuknál fogva váltak a modern bútortervezők Hollandiában oly népszerűvé, hogy a nagyobb városokban már alig van ház, a melyekben ilyenekkel nem találkozhatnánk. Az építészek példájára némi tartózkodás után a hollandiai festők is fölkarollák az iparművészet ügyét s első sorban a grafikai művészet terén fejtettek ki nagyobb tevékenységet. Az agyagművészetet és ércművészetet legújabbban a szobrászok terelték modern irányba s a képzőművészet másik két ágával foglalkozó művésztársaikkal vállvetve, immár egészen elhanyagolt iparművészeti technikákba is új életet leheltek, úgy, hogy bizvást el lehet mondani, miszerint Hollandia egész művészetén diadalmaskodott az Art nouveau eszméje. S ha a németalföldi képzőművészet oda törekvő utjában nem is ért célhoz, közel van hozzá, hogy a kor színvonalán állva nemzetivé váljon.

*

Külföldi pályázatok. Újabbban az iparművészeti tervezetekre kítűzött-pályázatok nálunk is gyakoriak, a hivatalos körök által kítűzötteken kívül azonban magánosok eddigelé jóformán csak plakát-tervezetek iránt érdeklődnek. Hogy mily változatos tárgyúak külföldön az ilyenmű pályázatok s mily széleskörű a törekvés, hogy minden közhasználatra szánt tárgya modern szellemnek megfelelő művészi formához jusson, arra nézve élénk fényt vet az alábbi kimutatás, a melyet a különféle külföldi folyóiratok legutóbbi számában ismertetett pályázatokról közlünk. Az Art et Décoration teasztalkára kítűzött verseny-pályázatról számol be, a melynek első díját *Caillet* modern koncepciójú, diskret diszítési műve nyerte el s a melyre még vagy féltucat asztal-tervezetet küldtek be; ez is mind művészi színvonalon áll s maholnap alighanem a párisi díszműúrások kirakataiba kerül, hogy megkezdje hódítását. Ugyancsak az Art et Décorationban olvashatunk ékszer-pályázatról, esernyő és napernyő fogantyúkra kítűzött versenyről; a szeptemberi számban bútortervező pályázatról,

a mely különösen sikerült s a melyen a modern szellemben készült, pompás hatású tervezetek egész sorozata gyült össze. A Revue des Arts Décoratifs juliusi száma egy szalon-órára kitűzött pályázat eredményét ismerteti, a Deutsche Kunst und Dekoration utolsó száma modern stílu, művészi formájú pianinokat mutat be, a melyeket egymással versenyezve, jelesen jelesebb német mesterek terveztek. Ezeken kívül se szeri se száma az apróbb dolgokra kitűzött pályázatoknak, mint a minők a könyv- és naptárdíszre vonatkozók. Szóval a művészet külföldön minden téren kivívja jogát, kelendőbbé tevén varázsával mindennemű tárgyat, sorra meghódítja az ottani kereskedőket, gyárosokat, a kiktől tanulni a mieinknek a maguk érdekében is ajánlatos volna.

Művészeti mozgalmak Darmstadtban. Hevesi L. kiváló hazánkfia nemrégiben érdekes tárcát írt a Pester Lloydnak az újabb művészi mozgalmakról, a melyből közöljük a következő részletet: Ernő Lajos hesseni nagyherceg újabban azt a dicsérendő célt tűzte ki maga elé, hogy székvárosát, Darmstadtot, elsőrangú művészi emporiummá teszi. Ezzel hálás foglalkozást akar nyújtani népének s fölébresztteni a művelt világnak érdeklődését országának fővárosa iránt. Karlsruheban a badeni nagyherceg hasonló törekvéseit már évek óta meglepő siker koronázza; más városok pedig, melyek eddig meglehetősen távol állottak a művészi mozgalmaktól (Hamburg, Krefeld), hatalmasan föllendültek, a mióta a művészeteket pártfogásba vették; egyesek (mint pl. Drezda) már komoly versenytársai lettek Münchennek s magukhoz csalogatják az utazó idegeneket, vagy legalább megfeszített erővel oda törekszenek (Berlin, Stuttgart), hogy helyrehozzák eddigi mulasztásaikat. Mindenfelé azon vannak, hogy a közönségnek ébredő érdeklődését fokozzák s lehetőleg kihasználják. A művészet nincsen többé a hamúpipőke szerepére utalva, a mióta annak közgazdasági jelentőségét felismerték s méltányolják. Darmstadtban Koch

Sándor, az ismert kiadó és maecenas, indította meg a mozgalmat, mely immár a főhercegnek lelkes vezetése alatt s hathatós pártolása mellett, nagyjelentőségűnek ígérkezik. Mindenekelőtt súlyt helyez arra, hogy a művészek egyénisége semmi által ne feszélyeztessék. Tehát nem szaporítja a már meglevő akadémiákat, hanem egy szabad s független művész-telepet alapít. Műtermeket, lakóházakat épít s ezeket odaadja a művészeknek, hogy egymással karöltve, a modern művészetnek élhessenek s az iparosságot inspirálják. Az illető művészek fiatalságuk dacára ma már világhírűek. Hans Christiansent Párisból, Paul Behrens-et Münchenből, Josef M. Olbrichtot, az osztrák Szeccessziónak agilis tagját, pedig Bécsből hívta maga mellé. Utóbbi tervezi a művésztelep épületeit s belső berendezését. Érdekes megbízatás, a melynél erős egyéniségét és merész ötleteit jól érvényesítheti. Érdekesek a föltételek, a melyek mellett Olbrichtot rábírták az átköltözésre. Évi fizetést kap, a mely még egyszer akkora, mint a bécsi akadémia professzorjainak illetménye s ennek fejében egyéb kötelezettsége nincs, mint az, hogy Darmstadtban lakjék. Minden rajzát, tervét, szóval mindazt, amit csinál, külön díjazják. A főherceg csak az ő jelenlétét akarta biztosítani. E mellett szabadságot annyit kap, a mennyit akar, azzal a kikötéssel, hogy csak a hesseni nagyhercegségnek más városaiban építhessen. Tehát a gazdag és előkelő frankfurti Mainz, Wiesbaden, Baden-Baden, a Rajna vidéke egész Kölnig: ez lesz jövőben Olbricht működésének tereuma. Bécsben, ahol Olbricht eddig tartózkodott, az ujjukat sem mozdították, hogy ezt a zseniális művészt maguknál tartsák.

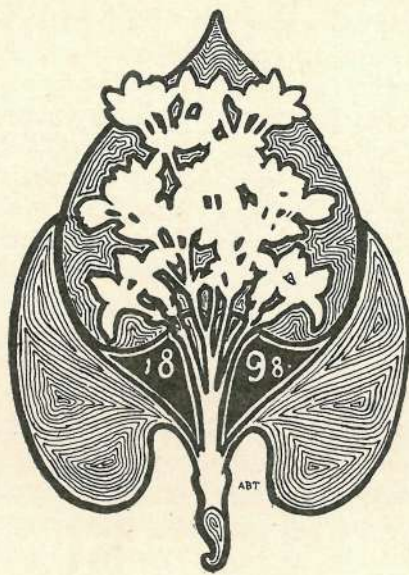
Az első modern bécsi síremlék

Olbrichtnak, az Otto Wagner-iskola legkimagaslóbb tagjának, terve után épült a döblingi temetőn. A síremlék majdnem fehér, érdes felületű gránitkőből és zöldesen patinázott bronzból készült. Főrésze egy 6000 kiló súlyú hatalmas pylon (pillér). Kétfelől szelid hajlású ívek nyúlnak előre,

a melyek alul oroszlán- vagy sfinxkormókra emlékeztető lábazatban végződnek. Ezek között az ívek között nyugszik a sírbolt fődő-lapja. Az építmény maga megkapóan egyszerű, csak a bronzrészek díszítik, de nagyon eredeti módon. Képzeljük csak a pylon tetején egy puszpángfának zöld koronáját, mely azon félgömbalakú élő kupolát képez. A fa tartója egy kékmázos edény, a melyet három bronzgyűrű övez. Ezek a bronzgyűrűk voltaképpen kígyók, a melyek a pylon tetején összefonódnak. A mellső részen lapos reliefet látunk, mely profilban egy antik ruházatú életnagyságú leányalakot ábrázol, kezében a mákvirág, az örök álom szymboluma. A relief alatt

Dóczynak egy verse olvasható, az alapzaton pedig a halottnak neve, „von Klarwill“ van. A pylon melletti két íves rész felül két antik lámpában végződik, a mely alatt egy-egy nagy bronzlevélből az omega betű (vége!) nyúlik ki, a mely a koszorúk felakasztására szolgál. Ime, az első modern bécsi síremlék, mely méltán sorozható a város kiválóbb nevezetességei közé.

Van de Veldenek, a hirneves belga művésznek tervezetei után készült több eredeti alakú világító tárgyat, továbbá a párisi *L. Fagner*-nek s *Damp*-nak egy-egy érdekes bútorát, e számunkban mutatjuk be a t. olvasóinknak.

I. FERENC JÓZSEF KIRÁLY MELLSZOBRA.

Zala Györgytől.

A M. Iparművészeti Társulat
•••• tulajdona. ••••

Bronzöntvény a Beschorner-féle
•• ércöntő műhelyekből. ••

ERZSÉBET KIRÁLYNÉ MELLSZOBRA.

Zala Györgytől.

A M. Iparművészeti Társulat
o o o o tulajdona. o o o o

Bronzöntvény a Beschorner-féle
o o ércöntő műhelyekből. o o